

3266

۲۵۵۲

۱

۲۳۲

کوفی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.ketab.ir

سرشناسه: ماندگاری، محمد مهدی، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام پدیدآورنده: روش‌شناسی سخنرانی دینی ۳: روش‌های چینش و پرورش محتوا/
محمد مهدی ماندگاری؛ تدوین و نگارش: مسعود سلیمه‌ای؛ ویراستار: سید جمال‌الدین نصیری؛
تهیه و تنظیم: معاونت تبلیغ و امور فرهنگی حوزه‌های علمیه.
مشخصات نشر: قم: ذکر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۱۸۴ ص.

ISBN: 978 - 600 - 98642 - 9 - 4 : ۱۸۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: خطبه‌ها

موضوع: Islamic sermons

موضوع: سخنرانی عمومی

موضوع: Public speaking

موضوع: اسلام -- تبلیغات -- روش‌شناسی

موضوع: Islam -- Missions -- Methodology

موضوع: موعظه اسلامی

موضوع: Islamic preaching

شناسه افزوده: سلیمه‌ای، مسعود. ۱۳۵۷ -

شناسه افزوده: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، معاونت تبلیغ و امور فرهنگی

رده بندی کنگره: ۲۹۷ / ۷۴۵ م ۲۹۱ / ۴ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷ / ۷۴۵

شماره کتابشناسی ملی: ۵۳۴۴۷۸۶

روش شناسی سخنرانی دینی «۳»

«روش‌های چینش و پرورش محتوا»

محمد مهدی ماندگاری

تدوین و نگارش: مسعود سلمه‌ای

معاونت تبلیغ و امور فرهنگی حوزه‌های علمیه

روش شناسی سخنرانی دینی «۳»

«روش‌های چینش و پرورش محتوا»

محمد مهدی ماندگاری

تدوین و نگارش: مسعود سامه‌ای

تهیه و تنظیم: معاونت تبلیغ و امور فرهنگی حوزه‌های علمیه

ناشر: ذکرى

ویراستار: سید جمال‌الدین نصری

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۷

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۸۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۹۸۶۴۲ - ۹ - ۴

مرکز پخش:

قم، جمکران، بلوار انتظار، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه،

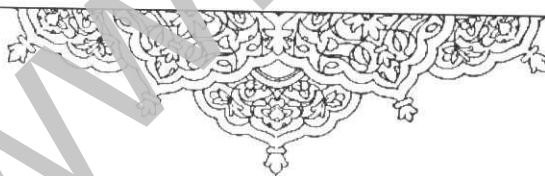
معاونت تبلیغ و امور فرهنگی

تلفن: ۰۲۵-۳۷۲۵۵۸۹۰ (داخلی ۴۵۴)

سلام بر خیمه‌سازان همیشه جاوید روحانیت
که رساله علمیه و عملیه خود را به دم شهادت
و مرکب خون نوشتند و بر منبر هدایت و وعظ
و خطابه ناس از سمع حیثشان گوهر شب چراغ
ساخته‌اند.

«منشور روحانیت؛ امام خمینی (ره)»

فهرست مطالب

۱۵	مقدمه
۱۷	پیشگفتار
۲۱	سخن استاد
۲۳	درس اول: آشنایی
۲۳	تعریف چینش و پرورش
۲۴	ضرورت و اهمیت چینش و پرورش محتوا
۲۴	آثار و فواید چینش و پرورش محتوا
۲۷	پرسش
۲۷	تمرین
۲۹	درس دوم: چینش‌های مقدماتی
۲۹	چینش مقدماتی
۲۹	الف) اجزاء سخن
۳۱	ب) جلسات سخنرانی
۳۳	پرسش
۳۳	تمرین

درس سوم: چینش‌های تکمیلی (۱).....	۳۵
چینش تکمیلی.....	۳۵
الف) قالب‌های سخن.....	۳۵
۱. طرح مسئله و حل مسئله.....	۳۶
۲. ایجاد ابهام و رفع ابهام.....	۳۷
پرسش.....	۳۹
تمرین.....	۳۹
درس چهارم: چینش‌های تکمیلی (۲).....	۴۱
۳. طرح موضوع و بیان موضوع.....	۴۱
۴. مقدمه‌چینی‌های متوالی.....	۴۲
۵. پراکنده‌گویی و کشکولی سخن گفتن.....	۴۳
ب) مدل‌های مفهومی.....	۴۴
پرسش.....	۴۵
فوق برنامه.....	۴۵
درس پنجم: مدل چپستی، چرایی و چگونگی (۱).....	۴۷
مدل‌های مفهومی.....	۴۷
مدل چپستی چرایی و چگونگی.....	۴۸
فرایند مدل.....	۴۹
الف) چپستی.....	۴۹
مراحل طرح چپستی موضوع.....	۵۰
پرسش.....	۵۳
تمرین.....	۵۳
درس ششم: مدل چپستی، چرایی و چگونگی (۲).....	۵۵
ب) چرایی.....	۵۵

۵۷	 راه‌های تبیین چرایی موضوع
۶۰	 (ج) چگونگی
۶۰	 راه‌های تبیین چگونگی موضوع
۶۲	 خلاصه نموداری
۶۳	 ویژگی‌های مدل چستی، چرایی، چگونگی
۶۳	 شرایط استفاده از مدل چستی، چرایی، چگونگی
۶۵	 پرسش
۶۵	 تمرین
۶۷	 درس هفتم: مدل تأیید، تبدیل و تخریب (۱)
۶۹	 فرایند مدل
۶۹	 الف) تأیید
۶۹	 انواع تأیید
۷۴	 شرایط تأیید
۷۶	 پرسش
۷۶	 تمرین
۷۷	 درس هشتم: مدل تأیید، تبدیل و تخریب (۲)
۷۷	 ب) تبدیل
۷۷	 انواع تبدیل
۷۹	 شرایط تبدیل
۸۰	 (ج) تخریب
۸۰	 انواع تخریب
۸۲	 شرایط تخریب
۸۵	 خلاصه نموداری
۸۶	 ویژگی‌های مدل تأیید، تبدیل و تخریب
۸۶	 شرایط استفاده از مدل تأیید، تبدیل و تخریب

۸۹	پرسش
۸۹	تمرین

۹۱	درس نهم: مدل درد، دارو و درمان
۹۳	فرایند مدل
۹۳	الف) تبیین درد
۹۳	انواع درد
۹۷	ب) معرفی دارو
۹۷	انواع دارو
۹۸	ج) شروع درمان
۹۹	فرایند درمان
۱۰۰	خلاصه نموداری
۱۰۱	ویژگی‌های مدل درد، دارو و درمان
۱۰۱	شرایط استفاده مدل درد، دارو و درمان
۱۰۴	پرسش
۱۰۴	تمرین

۱۰۵	درس دهم: مدل مبدأ، مسیر و مقصد
۱۰۶	فرایند مدل
۱۰۶	الف) مبدأ
۱۰۷	مراحل تبیین مبدأ
۱۰۹	ب) مسیر
۱۰۹	شیوه‌های تبیین مسیر
۱۱۱	ج) مقصد
۱۱۲	شیوه‌های تبیین مقصد
۱۱۴	خلاصه نموداری
۱۱۵	ویژگی‌های مدل مبدأ، مسیر و مقصد

فهرست مطالب ۱۱

شرایط استفاده از مدل مبدأ، مسیر و مقصد.....	۱۱۶
پرسش.....	۱۱۸
تمرین.....	۱۱۸
درس یازدهم: مدل وضع موجود، وضع مطلوب و فرایند انتقال.....	
فرایند مدل.....	۱۲۰
الف) شناخت وضع موجود.....	۱۲۰
ب) شناخت وضع مطلوب.....	۱۲۲
ج) فرایند انتقال.....	۱۲۴
خلاصه نموداری.....	۱۲۵
ویژگی‌های مدل وضع موجود، وضع مطلوب و فرایند انتقال.....	۱۲۶
شرایط استفاده از مدل وضع موجود، وضع مطلوب و فرایند انتقال.....	۱۲۷
پرسش.....	۱۲۹
تمرین.....	۱۲۹
درس دوازدهم: مدل تبیین، تشبیه و تطبیق.....	
فرایند مدل.....	۱۳۲
الف) تبیین.....	۱۳۲
ب) تشبیه.....	۱۳۴
ج) تطبیق.....	۱۳۵
خلاصه نموداری.....	۱۳۷
ویژگی‌های مدل تبیین، تشبیه و تطبیق.....	۱۳۸
شرایط استفاده از مدل تبیین، تشبیه و تطبیق.....	۱۳۸
پرسش.....	۱۴۰
تحقیق.....	۱۴۰

۱۴۱	درس سیزدهم: مدل کاشت، داشت و برداشت.....
۱۴۲	فرایند مدل.....
۱۴۲	الف) کاشت.....
۱۴۳	ب) داشت.....
۱۴۵	ج) برداشت.....
۱۴۶	خلاصه نموداری.....
۱۴۷	ویژگی‌های مدل کاشت، داشت و برداشت.....
۱۴۷	شرایط استفاده از مدل کاشت، داشت و برداشت.....
۱۴۹	پرسش.....
۱۴۹	تمرین.....
۱۵۱	درس چهاردهم: مدل اصلاحی.....
۱۵۴	انواع اصلاح:.....
۱۵۴	۱. تصحیحی.....
۱۵۵	۲. تکمیلی.....
۱۵۵	۳. ارتقایی.....
۱۵۶	فرایند مدل.....
۱۵۶	الف) اصلاح بینش‌ها و نگرش‌ها.....
۱۵۷	مراحل اصلاح بینش.....
۱۵۸	ب) اصلاح گرایش‌ها.....
۱۵۹	راه‌های اصلاح گرایش.....
۱۶۱	ج) اصلاح روش‌ها و منش‌ها.....
۱۶۱	راه‌های اصلاح روش و منش.....
۱۶۳	خلاصه نموداری.....
۱۶۴	ویژگی‌های مدل اصلاحی.....
۱۶۴	شرایط استفاده از مدل اصلاحی.....
۱۶۶	پرسش.....

فهرست مطالب ۱۳

پژوهش و تمرین ۱۶۶

درس پانزدهم: مدل فرمولی ۱۶۷

انواع فرمول ۱۶۹

۱. یک عنصری ۱۶۹

۲. چند عنصری ۱۷۰

فرایند مدل ۱۷۲

الف) کشف رابطه علی و معلولی گزاره‌های دین ۱۷۲

ب) تطبیق محتوا با عنوانی زیبا و کاربردی ۱۷۳

ج) استدلال و اثبات ادعا ۱۷۵

د) بیان مصداق ۱۷۵

خلاصه نموداری ۱۷۶

ویژگی‌های مدل فرمولی ۱۷۷

شرایط استفاده از مدل فرمولی ۱۷۸

پرسش ۱۸۰

تمرین ۱۸۰

فهرست منابع ۱۸۳

مقدمه

سخنرانی دینی با سابقه‌ای دیرین و تأثیرگذاری ویژه، به عنوان سنتی‌ترین روش تبلیغی روحانیت شیعه به شمار می‌رود که با وجود مدرن شدن ابزارهای تبلیغی و تغییر شیوه‌های تبلیغ، همچنان خطابه و سخنرانی به عنوان یکی از ابزارهای مؤثر تبلیغ، مورد توجه قرار می‌گیرد.

به لطف خداوند در این سال‌ها گام‌های مهمی در راه تولید روش‌های نوین تبلیغی، خصوصاً در عرصه خطابه و سخنرانی برداشته شده است. گروه علمی مهارت‌های خطابی که به منظور تولید روش برای سخنرانی دینی، در مرکز آموزش‌های تخصصی تبلیغ تشکیل گردیده، بیشترین نقش را در این زمینه داشته و خدمات ارزشمند اساتید دلسوز این مجموعه شایسته تقدیر است.

کتاب «روش‌های چینش و پرورش محتوا» از جمله کتاب‌های تدوین شده در این راستا می‌باشد که توسط اساتید این مجموعه، و به همت حجة الاسلام والمسلمین آقای محمدمهدی ماندگاری و پژوهشگر ارجمند جناب حجة الاسلام آقای مسعود سلمه‌ای نگارش یافته است و می‌تواند به عنوان متن آموزشی مورد استفاده طلاب سطح سه تبلیغ قرار گیرد.

ضمن سپاس‌گزاری از زحمات اساتید بزرگواری که در رشد و بالندگی رشته تخصصی تبلیغ نقش می‌آفرینند، از پژوهشگران و کارشناسان گرامی درخواست می‌شود که با ارائه نظرات ارزنده خود ما را در ادامه راهی که در پیش گرفته‌ایم، یاری رسانند.

محمدحسن نبوی

مسئول مرکز آموزش‌های تخصصی تبلیغ

پیشگفتار

رشته تخصصی تبلیغ سال‌هاست که با هدف ارتقای کیفیت تبلیغ مبلغان و با همت جمعی از بزرگان و استادان این فن یا به عرصه وجود گذاشته و با عنایات امام عصر (عج) به توفیقاتی نیز در این زمینه دست یافته است.

دغدغه اساتید گرامی در سال‌های آغازین این بود که اگر به دنبال روشمند نمودن تبلیغ و ارتقای سخنرانی‌های دینی هستیم باید از شیوه "نبوی" (علیه السلام) نه بهر ببریم؛ زیرا تنها آن وجود نازنین بود که توانست مردم جاهل، وحشی و گمراه آن زمان را تربیت کرده، در مسیر عبودیت خداوند قرار دهد. شیوه‌ای که دشمنان دیروز را به "برادران" امروز،^۱ زشتی‌ها را به زیبایی و ظلمت‌ها را به نور مبدل ساخت.^۲

بعد از نشست‌هایی تخصصی، این نتیجه حاصل شد که باید در این زمینه، کار ریشه‌ای و "ماندگاری" ارائه شود تا مبلغان در هر سطحی بتوانند سخنرانی‌های خود را با این روش‌ها ارتقا داده، مؤثرتر از همیشه در مسیر ترویج فرهنگ دینی به انجام وظیفه بپردازند.

یکی از مسائلی که در ابتدای امر توجه استادان را به خود جلب کرد، توان و قوت ذهنی سخنران بود؛ چراکه بعضی افراد می‌گویند: اگر کسی برای درس خواندن حافظه‌ای قوی نداشته باشد تیر

۱. آل عمران/ ۱۰۳: ﴿فَأَصْبَحَتْ بِنِعْمَةِ إِخْوَانٍ﴾.

۲. طلاق/ ۱۱: ﴿لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾.

می‌تواند سخنران شود. با وجود چنین تصور غلطی، همگی بر این امر متفق شدند هر مبلغی که قصد دارد در این عرصه گام بگذارد، بی‌شک باید "ضابط" باشد؛ چراکه از لوازم اولیه یک سخنران، داشتن حافظه‌ای نسبتاً قوی است.

مباحثات با جدیت تمام پی‌گیری شد و جلسات، سال‌های متمادی ادامه پیدا کرد و روش‌ها یکی پس از دیگری تولید و مرور شد. نور امید در چشمان "پناهیان" به وضوح قابل مشاهده بود؛ چراکه مریبان دلسوزم، پشتوانه و پناه‌گاه قابل اعتمادی برای مبلغان حق و حقیقت مهیا کرده بودند. طلاب و مبلغان همچنان منتظر به بار نشستن سال‌ها تلاش مخلصانه استادان خود بودند. این سؤال بارها و بارها شنیده می‌شد: چند روز، چند ماه، چند سال دیگر باید منتظر این اثر بود؟ معتقد بودند نباید به هر کسی اعتماد کرد. نگارنده اثر باید مسلط به مبانی استادان باشد، روش‌ها را بشناسد و خلاصه اینکه ملا باشد.

خبرهای خوشی به گوش می‌رسید تا اینکه قلم "ملا، نوری" بر دل‌های مبلغان تاباند و حاصل زحمات بی‌دریغ مریبان بالاخره در آبان ۱۳۸۹، در قالب کتابی با نام «روش سخنرانی دینی» به بار نشست.

جا دارد در همین مجال از اساتید بزرگوارم حجج اسلام: نبوی، ضابط، پناهیان، ماندگاری، برادران و ملانوری که با کرامتی چون خورشید، سرزمین دل را روشنی بخشیدند و گلشن سرای علم و دانش را با راهنمایی‌های کارساز و سازنده بارور ساختند، تقدیر و تشکر نمایم.

روش‌هایی که در این کتاب ارائه شده، تا به امروز گره‌گسای بسیاری از مشکلات سخنوران و مبلغان بوده و هست؛ اما لازم بود برای تکمیل مباحث قبل و به بهت بهبود کیفیت سخنرانی مبلغان، روش‌هایی جامع برای تنظیم، چینش و پرورش محتوای سخنرانی ارائه گردد. از این رو، تصمیم گرفته شد سومین مجلد از سلسله کتاب‌های روش‌شناسی سخنرانی دینی، به «روش‌های چینش و پرورش محتوا» اختصاص یابد، لذا کتاب حاضر از دو زاویه به چینش و پرورش محتوا توجه دارد:

۱. چینش مقدماتی که شامل چینش بر اساس اجزاء سخن و جلسات سخنرانی می‌باشد؛

۲. چیش تکمیلی که شامل چیش بر اساس قالب‌های سخن و مدل‌های مفهومی می‌باشد. علاوه بر این، هر کدام از این مدل‌ها، نوعی چیش خاص با ویژگی‌های منحصر به فرد را به سخنران پیشنهاد می‌دهد تا سخنران بتواند به تناسب موضوع، مخاطب، مجلس، زمان و مکان، سخنرانی خود را به نحوی تأثیرگذار طراحی کرده و ارائه دهد.

در پایان سپاس و تشکر ویژه خود را نثار پژوهشگر بزرگوار، حجت الاسلام «مسعود سلمه‌ای» می‌نمایم، همچنین از زحمات دوستانی که در این چند سال حقیر را در به ثمر رساندن این اثر یاری نمودند و به خصوص از همفکری‌ها و پی‌گیری‌های مجدانه دوست عزیزم، حجت الاسلام و المسلمین «صمد نظری» تشکر می‌نمایم. امیدوارم این قلیل مورد توجه و عنایت امام عصر عج و مبلغان عزیز قرار گیرد.

رجب المرجب ۱۴۳۹ مصادف با فروردین ماه ۱۳۹۷

جوار کربله اهل بیت، حضرت فاطمه معصومه عج

محمد مهدی ماندگاری